

Wrocław, dn. 02. 06. 2023

Mgr Szymon Pilch

Streszczenie pracy doktorskiej pt. *Informatycy w firmach świadczących usługi dla biznesu w Polsce: socjologiczne studium doświadczenia pracy*

Słowa kluczowe: socjologia pracy, outsourcing procesów biznesowych, branża usług dla biznesu, informatycy, cyfryzacja, produkcja oprogramowania

Relacje między pracą, gospodarką i technologią podlegają ciągłym zmianom społecznym. W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat – szczególnie po II wojnie światowej, wraz z nadejściem epoki fordyzmu a zaraz po niej postfordyzmu – przemiany te cechuje coraz większa dynamika. Globalnej transformacji uległa produkcja i konsumpcja. Zmieniła się również praca. Jej charakterystyki różnią się w zależności od branż i segmentów gospodarki, która obecnie – od około lat 90. XX wieku – coraz bardziej przypomina charakterystyki gospodarki cyfrowej, wpisującej się w warunki czwartej rewolucji przemysłowej. Podobnym zróżnicowaniom ulegają również doświadczenia pracy, podporządkowane różnorodnym – w tym technologicznym – okolicznościom. Z jednej strony doświadczenia pracy uwarunkowane są na poziomie mikro-, mezo-, makro- i megaspocznym w wymiarze ekonomicznym, kulturowym i społecznym. Z drugiej, doświadczenia te zwrotnie oddziałują na ww. poziomy rzeczywistości, bowiem jednostki, mając sprawstwo, kształtują świat społeczny, który je otacza. Doświadczenia pracy tworzą zręby rzeczywistości, w której egzystują ludzie, a społeczne granice i znaczenia aktywności ludzkiej, jaką jest praca, wyznaczają również świat życia pozazawodowego.

Tematem rozprawy jest zatem analiza doświadczenia pracy informatyków w branży usług dla biznesu (BPO) w Polsce w perspektywie socjologicznej. Starano się zbadać, jaki sens swojej pracy nadają informatycy w warunkach polskiego „kapitalizmu patchworkowego”, jednej z odmian kapitalizmu wywodzącego się z bloku krajów postsocjalistycznych regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Zainteresowanie informatykami, przemianami gospodarki i kapitalizmu w Polsce oraz branżą usług dla biznesu jest szczególnie istotne z powodu ścisłej relacji, która zachodzi między procesami globalizacji kapitalizmu, przesunięciami międzynarodowego kapitału i technologii w przestrzeni, warunkami instytucjonalnymi rynku pracy w Polsce i pozycją krajowej gospodarki w międzynarodowej strukturze gospodarczej. Relacja ta obejmuje też zjawiska im towarzyszące, takie jak outsourcing usług dla biznesu, którego społeczne konsekwencje wciąż nie są

Szymon Pilch

wystarczająco zbadane.

Dysertacja składa się z sześciu rozdziałów. Trzy pierwsze skupiają się odpowiednio na: (1) teoretycznej konceptualizacji pojęcia doświadczenia pracy, (2) przemianach pracy w późnym kapitalizmie, (3) transformacji systemowej w Polsce oraz przemianach pracy informatyków w branży BPO. Trzy kolejne omawiają odpowiednio: (4) metodologiczne aspekty przeprowadzonych badań, (5) krytyczną analizę dyskursu ideologii pracy w analizowanej branży, (6) rozdział empiryczny przedstawiający wyniki badań własnych, tj. analizy różnorodnych wymiarów i poziomów doświadczenia pracy informatyków w ww. branży z perspektywy biograficznej. Pracę wieńczy zakończenie zawierające podsumowanie i wnioski, aneksy oraz bibliografia.

Przechodząc do wniosków, w rozprawie wykazano, że rozwój branży BPO w Polsce przedstawiany jest przez różnych aktorów, takich jak polityków, media, stronę pracodawców branżowych, część badaczy społecznych, a także przez samych pracowników i pracownice, w kategoriach triumfu gospodarczego. Polska z kolei była i jest nadal kreowana na jeden z lokalnych krajów z wiodącą gospodarką i zaawansowanymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi pozwalającymi rozwijać innowacyjne projekty i produkty. W takich warunkach tworzy się wyidealizowany obraz pracy w BPO. Z kolei informatyków postrzega się jako strukturalnie uprzywilejowanych, zaś sam zawód – prestiżowy i wysokopłatny. Mit ten określam mianem mitu „IT arystokracji”. W dysertacji starano się zweryfikować tą kategorię oraz pokazać, że doświadczenia pracowników branży BPO są heterogeniczne.

Za pomocą zastosowanych metod badawczych zrekonstruowano typologię doświadczenia pracy w centrach BPO w Polsce. Odtworzono trzy typy. Są nimi: „entuzjazm” (przypominający doświadczenia pracy typowe dla postfordyzmu), „instrumentalizm” i „rozczarowanie”. W przypadku narratorów z długim stażem pracy „entuzjazm” zmienia się w czasie w „instrumentalizm” a także instrumentalne „orientacje” wobec pracy w kontekście życia pozazawodowego (np. zapewnienie zasobów do realizacji innych planów czy celów). „Instrumentalizm” przechodzi następnie w „rozczarowanie”. Przyczynami tego stanu rzeczy jest kontekst biograficzny, czynniki organizacyjne oraz makrostrukturalne. Z jednej strony „rozczarowanie” wynika z utraty sensu pracy i wykonywanych na co dzień zadań w projektach. Z drugiej, ma swoje źródła w wieloletnich zaniedbaniach dotyczących oddzielenia sfer życia i pracy (narratorzy skupiają się na odbudowie swojego zdrowia). Po trzecie, przyczyną „rozczarowania” jest także brak możliwości dalszego rozwoju umiejętności (m.in. odtwórczość zadań w projektach, brak miejsca na kreatywność i innowacyjność) spowodowany ograniczeniami technologicznymi przedsiębiorstw.

Szymon Pilecki